

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—LEGISLAȚIUNE—ECONOMIE POLITICĂ—FINANȚE—SOCIOLOGIE

FONDATOR:
ION S. CODREANU
Avocat

DIRECTOR:
DEM. I. DOBRESCU
Avocat

COMITETUL DE REDACȚIE:

Traian Alexandrescu, Decanul Baroului de Ilfov; **Alexandru Cerban**, Profesor Universitar, Avocat; **Iosef G. Cohen** Consilier la Consiliul Legislativ, Avocat; **Gr. Conduratu**, Avocat; **N. Jac Constantinescu**, Președinte la C. de Apel București; **E. Cristoforeanu**, Dr. în Drept dela Roma, Avocat; **René Demogue**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris; **Vintilă Dongoroz**, Conferențiar universitar, Membru în Consiliul de disciplină al Baroului Ilfov; **D. Gălășescu-Pyk**, Profesor Universitar, Avocat; **Alfred Juvara**, Profesor Universitar, Avocat; **Ștefan Laday**, Președinte la Consiliul legislativ; **I. Gr. Perieșeanu**, Directorul Bibliotecii Marilor Procese, Avocat; **Emil Ștan Rappaport**, Consilier la Curtea de Casație din Varșovia; **C. Sipsom**, Profesor Universitar; **C. A. Stoeanovici**, Conf. univ., Membru al Consiliului Legislativ; **Gr. L. Trancu-Iași**, fost Ministru, Avocat; **Petre Vasilescu**, Profesor Universitar; **Al. Velescu**, Dr. în Drept, Avocat, **Albert Vahl**, Profesor la Facultatea de Drept din Paris.

SECRETAR DE REDACȚIE:

E. C. Decusară, Dr. în Drept din Paris, Directorul Statisticii Judiciare

S U M A R

— Modul de constituire al instanței de judecată după amnestrerea faptului penal. Studiu jurisprudențial critic, de I. Gr. Perieșeanu.

JURISPRUDENȚE:

— Trib. Ilfov s. I civilă: *Gabrel Vintilescu cu Sevasta I-vănceanu și Primăria Pucurești* (Căsătorie contractată între soți români, în streinătate. Stabilirea lor, în urmă, în țară. Acțiune de divorț intentată și admisă. Dacă sentința pronunțată trebuia înscrisă la Paris unde se făcuse căsătoria sau numai la București, unde soții își aveau domiciliul?), cu o *Notă* de Prof. Alex. Cerban;

— Trib. Ilfov s. I com: *G. Samson cu Soc. Francaise Petrolifere de Bakou et de Roumaine* (Dacă Societățile petrolifere sunt Societăți comerciale și prin urmare pot fi declarate în stare de faliment? Soluție afirmativă), cu o *Notă*;

— Trib. Iași s. II: *Florica Bădiliță cu Emil Diaconescu* (Logodnă. Ruperea tratativelor. Răspundere. Acțiune în daune. Dacă partea poate fi obligată la daune, independent de culpă. Culpă. Cheltueli. Chestie de fapt. Proba cu martori. Admisibilitate), cu o *Notă* de Trajan R. Scriban.

— O lămurire.

MODUL DE CONSTITUIRE

al

Instanței de judecată după amnestrerea faptului penal

— Studiu Jurisprudențial critic —

Tribunalul Timiș-Torontal fiind chemat să judece un senzațional caz de responsabilitate medicală, prin *sentința sa penală cu nr. P. 7.120 din 2 Iulie 1928*, a pronunțat achitarea celor doi medici inculpați (*).

*) *Curierul Judiciar* no. 34 din 13 Octombrie 1928.

Parchetul Tribunalului declarând apel în potri-va acelei sentințe, victima, în conformitate cu dispozițiile art. 383 Pr. pen. trans., nu și-a putut exercita dreptul ei de apel, având calitatea de parte alăturată în apelul Ministerului Public.

Ulterior însă Procurorul General al Curții *retrăgând* apelul Parchetului, pe baza dispozițiilor art. 396 din procedura penală trans., cari îi dau un asemenea drept, partea lezată nevoită a fost să-și exercite dreptul ei de apel.

Curtea de apel din Timișoara s'a găsit astfel sesizată, ea instanță penală, numai prin apelul părții civile.

Între timp însă, a intervenit *legea de amnistie din 26 Iunie 1929*, datorită căreia delictul de leziuni corporale grave, imputat celor doi medici operatori, și-a pierdut caracterul de infracțiune.

În această situație legală și de fapt, înaintea Curții de Apel din Timișoara s'a ridicat, dela început, o primă problemă de drept: *dacă apelul Parchetului mai era sau nu în ființă*, chestiune pusă în discuție de intimați. Ei susțineau că acest apel trebuie să fie considerat ca *neretras*, deoarece atunci când s'a produs retractarea, Procurorul general al Curții de Apel pierduse dreptul conferit lui prin art. 396 Pr. pen. trans., de a retrage apelurile făcute de Parchetul Tribunalului, și aceasta pentru motivul că, menționatul text a fost abrogat, în urma extinderii, în întreaga țară, prin art. 315 legea de organizare judecătorească, a dispozițiilor din codul român de procedură penală, referitoare la materiile acolo specificate, între cari figurează și acelea relative la *atribuțiile Ministerului Public*.

Cei doi medici inculpați, pe cari Tribunalul îi achitase și a căror faptă fusese ulterior amnestiată, știau foarte bine că nu riscă nimic prin *reînvierea teoretică a apelului făcut de Parchet*. Prin reînvierea aceasta, inofensivă pentru ei din punct de vedere penal, tindeau însă, pe cale de consecință, să ajungă la înlăturarea apelului făcut de partea civilă, care, după cum am arătat, în sistemul procedurii penale ardelene, nu poate apela decât Ministerul Public a uzat de această cale.

Rezultatul a fost că, instanța de apel, conformându-se jurisprudenței stabilită de Inalta Curte de Casație, chiar în secțiuni-unite, a considerat abrogat art. 396 Pr. pen. ardeleană; ca urmare, a socotit fără efect actul prin care procurorul general retrăsese apelul Parchetului și a recunoscut, în principiu, valabilitatea aceluși apel; dar a declarat stinsă acțiunea publică. Pe de altă parte, Curtea, a menținut în instanță, ca apelantă, și pe lezată.

Această primă problemă, tranșată de Inalta Curte de Casație în secțiuni-unite, neavând nici o legătură cu obiectul studiului critic de față, nu mă voi ocupa de ea; *deși, pentru mine soluția care a primit-o, rămâne îndoelnică* (1).

Trec dar la secunda problemă supusă Curții de Apel Timișoara și apoi Inaltei Curți de Casație secția II-a.

Situația în proces era următoarea: Apel al Parchetului și al părții civile; acțiune publică declarată stinsă prin amnistie, Latura penală a pricinii așa dar dispăruse. Doar chestia despăgubirilor civile mai forma obiectul procesului.

Intrebare: a) *cum trebuia să se constituie Curtea, cu sau fără Procuror?*

b) *In caz afirmativ, odată instanța constituită cu procuror, era sau nu liber acesta să declare, din primul moment, că nu înțelege să puie concluziuni în ce privește despăgubirile civile?*

c) *și, în ipoteza că avea o asemenea facultate, prezența sa materială în instanță mai era necesară?*

Iată o serie întregă de chestiuni pe cari instanța de apel a fost chemată să le rezolve. Să le examinăm pe rând.

a) Relevez că, atunci când s'a discutat chestiunea de a se ști dacă legea de amnistie este sau nu aplicabilă inculpaților, *procurorul de secțiune era prezent în instanță, își ocupa fotoliul său, și a pus chiar concluziuni, în sensul că fapta imputată inculpaților nu poate beneficia de amnistie. Curtea, prin decizia sa din 17 Februarie 1930, pronunțată în prezența reprezentantului Ministerului Public,*

a hotărât că faptul imputat inculpaților intră în prevederile art. 1 din legea amnistiei; a declarat deci stinsă acțiunea publică, dispunând ca, în ce privește despăgubirile civile procedura să continue *în aceleași condițiuni*, pe baza art. 4 din legea amnistiei. În aceleași condițiuni semnifică în conformitate cu mai multe decizii ale Inaltei Curți de Casație, că instanța care judecă latura civilă a unei pricini în urma amnestierii faptului penal, *trebuie să se constituie cu procuror*. Voi discuta la timp această soluție. Deocamdată merg mai departe cu expunerea.

b) și c) Consecvență celor hotărâte la 17 Februarie, Curtea de Apel, în ședința următoare, care a avut loc la 6 Octombrie 1930, s'a constituit *iarăși cu procuror*.

Acesta însă după deschiderea ședinței, cerând cuvântul, a declarat că:

„deoarece inculpații au fost amnestiați prin hotărâre definitivă și acțiunea publică stinsă, rolul procurorului a încetat; iar în chestiunea despăgubirilor civile neînțelegând să pună concluziuni prezența sa în instanță nu mai e necesară”.

Asupra acestei declarații, făcute de reprezentantul Parchetului General, Curtea, statuând, după ce părțile au fost ascultate în concluziile lor, a dispus: „*continuarea debaterilor fără prezența procurorului*”, pentru următoarele motive, pe cari le reproducem textual:

„Având în vedere că, conform art. 4 din legea de amnistie, instanța penală, în urma stingerii acțiunii publice, va continua, la cererea părții, judecarea acțiunii civile în *aceleași condițiuni*;

Că față de aceste dispozițiuni, urmează ca judecarea să se facă după normele procedurii penale, în ce privește compunerea instanței, administrarea probelor și ținerea debaterilor; de unde rezultă că, fiind vorba de o instanță penală, ea trebuie constituită cu procuror, și dacă acest organ public înțelege să-și continue rolul și să puie concluziuni, chiar când în discuție este numai chestiunea despăgubirilor civile, instanța nu-i poate omite prezența și refuză cuvântul.

„Considerând însă că, față cu declarația făcută azi în instanță, că nu înțelege a pune concluziuni în chestiunea despăgubirilor civile; că consideră rolul său încetat și prezența în instanță inutilă, Curtea găsește că, în astfel de împrejurări, rolul procurorului fiind numai al unui figurant, prezența sau retragera sa n'are nici un efect și nu influențează întru nimic mersul debaterilor și rezolvarea cauzei”.

De remarcat că această soluție a fost determinată de faptul că s'a invocat înaintea Curții de Apel *deciziunea Inaltei Curți de Casație s. II-a cu nr. 336 din 21 Ianuarie 1930*.

Voi reproduce înadins, în extenso, decizia Inaltei Curți, spre a se putea vedea, prin comparație, că instanța de apel, pentru a-și motiva hotărârea, i-a adoptat considerentele, cu oare cari retușeri, impuse de speță.

1) Să nu se creadă că am această părere pentru că a-și fi dușmanul extinderii legiuirilor din vechiul regat, în întregă țară. Sunt din potrivă un partizan convins al acestei măsuri necesare. Dacă dorește extinderea, nu o pot însă vedea acolo unde nu există, cu toată părerea de rău.

Iată decizia Inaltei Curți, luată din „*Jurisprudența Română*” nr. 10 din 1930, p. 124 :

„Ceiace legea cere prin art. 186 pr. pen. este ca, în materie corecțională, Tribunalul, sau Curtea de apel, să fie compus, pe lângă numărul legal de judecători și cu reprezentantul Ministerului public, care face parte integrantă din Tribunal și a cărui participare la judecată trebuie să rezulte din hotărâre și trebuie observată sub pedeapsă de nulitate, fiind vorba de o chestiune de ordine publică: compunerea instanței de judecată.

„Dacă reprezentantul Ministerului public este finit a pune concluziuni cu privire la acțiunea publică, fie pentru condamnarea inculpatului, fie pentru achitarea lui, el nu este însă obligat prin vreun text de lege, ca atunci când nu este vorba decât de acțiunea privată, care aparține părții lezate, iar nu societății să pună neapărat concluziuni, dacă nu poește a uză de acest drept al său.

„Numai în cazul când procurorul ar cere și Tribunalul i-ar refuză cuvântul, ar putea constitui o nulitate.

„Prin urmare, dacă prezența reprezentantului Ministerului public la judecarea unei cauze corecționale la Tribunal sau Curtea de apel este cerută de lege și trebuie observată, sub pedeapsă de nulitate, nepunerea de concluziuni din partea Ministerului public și cu privire la acțiunea privată sau neconstatarea în hotărâre că Ministerul public a pus concluziuni și cu privire la această acțiune, nu poate atrage nulitatea decât în cazul când s'ar constata că Ministerul public a cerut aceasta și i s'a refuzat de Tribunal, ceeace nu este cazul în speță”.

- La timp voi arăta cât de judicios este acest mod de a vedea al Inaltei Curți de Casație; deocamdată mă mărginesc să constat că Curtea de Apel din Timișoara n'a făcut altceva decât să se conforme celor hotărâte de instanța supremă; că deci și-a îndeplinit obligația morală pe care o avea de a se supune normelor de ea indicate.

Au urmat apoi probatoriile și debaterile, după care Curtea de Apel a pronunțat în fond decizia din 14 Octombrie 1930, prin care, constatând culpa celor doi medici operatori, i-a obligat să plătească lezatei, cu titlu de despăgubiri civile, o sumă al cărui quantum nu interesează.

Această deciziune a fost atacată cu recurs prin VII motive de casare, dintre cari, primul referitor la nelegala investire a instanței de apel; cel de al treilea la reaua ei constituire; iar cele l'alte la chipul în care Curtea de Apel a soluționat pricina în fond.

Inalta Curte de Casație s. II-a luând în cercetare motivele de casare formulate, prin *Jurnalul cu nr. 8.609 din 8 Iulie 1931*, a respins toate motivele de recurs, cu excepția celui relativ la reaua constituire a instanței; pe care l'a trimis spre a fi judecat în complex de divergență.

Divergența astfel ivită în sânul Inaltei Curți, a avut darul să provoace o îndoită surprindere, de grade diferite bine înțeles: prima, pentru că Inalta Curte n'a izbutit să cadă de acord asupra unei soluțiuni, prin care instanța de fond se confor-

mase în totul modulul său de a vedea statornicit nu numai în complectul său obișnuit, dar chiar în complect de divergență; secunda, pentru că suprema instanță, după ce a respins toate motivele de recurs formulate în potriiva deciziunii Curței de Apel din Timișoara, ceeace presupunea existența unei judecăți și bună și valabilă, a socotit că mai e cu puțință să se decidă, în complect de divergență, că instanța de fond prin modul ei de constituire, nu era în măsură să pronunțe o decizie, sau, cu alte cuvinte că n'a judecat de fel.

Mă voi sili să demonstrez, cu tot respectul pe care-l port Inaltei Curți, și cu toată marea admirație pe care mai totdeauna mi-a inspirat-o opera sa jurisprudențială, că divergența pe care a declarat-o a fost și nejustificată și inutilă.

I. Ce a înțeles legiuitorul amnistiei din 26 Iunie 1929, atunci când a prevăzut prin art. 4, că: „instanța penală, valabil sesizată, va continua la cererea părții, judecarea acțiunii civile în aceleași condițiuni” ?

Inalta Curte de Casație, și după ea instanțele de fond, procedând la interpretarea textului, a decis, ținând seamă doar de litera lui, că judecata acțiunii civile trebuie să se continue după toate regulile procedurii penale, ca și când acțiunea publică n'ar fi fost stinsă, deci în prezența, implacabilă și permanentă, a reprezentantului Ministerului Public.

Iată considerentele Inaltei Curți, spicuite dintr'o decizie recentă și nepublicată încă cu no. 903 din 3 Februarie 1931 :

„Considerând că legea din 6 Iunie 1929, în baza căreia acțiunea publică în delictul de fals imputat a fost stinsă prin amnistie, prin art. 4, după ce mai întâi pune principiul că amnistia nu stinge consecințele civile ale infracțiunii amnistiată, statornicește că instanța penală, valabil sesizată, va continua, la cererea părții, judecata acțiunii civile, în aceleași condițiuni.

„Că față cu o atare dispozițiune clară a legii de amnistie, invocată de recurent, instanțele de fond, statuând, tot ca instanțe penale, asupra acțiunilor civile reținute în urma amnistierii acțiunii penale, Curtea de apel din Constanța. — întrucât potrivit principiilor în materie de organizare a instanțelor de judecată, o jurisdicție penală nu este complectă fără Ministerul său public, — a fost nu numai autorizată, dar chiar obligată să se constituie cu procuror, și acesta a pune concluziuni cu ocazia consecințelor civile ale infracțiunii de fals amnistiat”.

Inalta Curte, după cum vedem, n'a voit să ție seamă de cele cuprinse în lucrările pregătitoare ale legii, și a înlăturat declarațiile făcute de raportorul legii la Cameră, ca exponent al elaborărilor din comisia legislativă a Adunării, declarații ce n'au fost combătute cu prilejul votării proiectului de lege, nici de propunătorul acestui proiect, nici de către deputații cari au luat parte la discuție.

Recunosc că o instanță de judecată, și îndeosebi Inalta Curte de Casație, n'are obligația de a ține

seamă de cele cuprinse în expunerile de motive, sau în rapoarte, nici de declarațiile făcute de Miniștri în corpurile legiuitoare, de îndată ce se dovedește că toate acestea sunt în contradicție cu textul precis al legii, supusă interpretării, sau cu spiritul ei și mai ales cu principiile de drept cari guvernează materia legiferată.

Recunosc, de o potrivă că, formula din legea amnistiei: „instanța penală.. va continua.. judecarea acțiunii civile în aceleași condițiuni”, n'a fost tocmai fericită, și că, stricto sensu, nu e în concordanță cu declarațiile raportorului la Cameră.

Dar, pentru că eu am fost acel raportor ghinionist, am datoria să mă explic, și să arăt că declarațiile mele, deși sunt în contradicție cu litera legii au în schimb meritul de a fi exprimat intenția legiuitorului, în perfectă armonie cu principiile de drept și procedură penală.

Ce am declarat eu prin raport? Am declarat, și aceasta a fost intenția legiuitorului, că:

„O ultimă explicație a fost necesară, cu privire la dispozițiile cuprinse în art. 4. S'a pus întrebarea: 1) Dacă ministerul public va mai fi chemat să pună concluzii în instanța ce rămâne angajată pentru soluționarea laturei civile a pricinilor penale stinse prin amnistie, și 2) dacă acțiunea părții civile va fi supusă la taxele de timbru (2).

Răspunsul nu poate fi decât negativ. În primul rând, Ministerul public, chiar atunci când acțiunea publică se rezolvă, concomitent cu cea privată, nu are a se ocupa de soarta pretențiilor civile; cu atât mai mult, rolul său trebuie să înceteze atunci când acțiunea publică se stinge. Prezența sa în instanță, în urma amnistierii faptului penal, este absolut inutilă, câtă vreme nu ar fi reclamată de considerația că sunt minori în cauză.

În al doilea rând, față cu prevederile art. 4 că instanța penală, valabil sesizată, va continua, la cererea părții, judecarea acțiunii, civile, în aceleași condițiuni, se înțelege că nu poate fi vorba de o timbrare a acțiunii, alta decât cea prevăzută de lege pentru acțiunile civile ex delictu. De altmintelea tocmai pentru a se înlătura orice controversă asupra acestei chestiuni, actualul proiect de lege a lămurit care va fi soarta acțiunii civile, neafinsă de amnistie din nici un punct de vedere“.

Aceste declarații ale mele n'au fost de nimeni combătute, și legea a fost votată sub impresia lor. Iată dar ce a înțeles legiuitorul prin cuvintele: „în aceleași condițiuni”.

Sunt oare aceste declarații în contradicție cu principiile dreptului și procedurii penale?

Să examinăm problema sub toate aspectele:

A. *Amnistia*. — Scopul și efectele ei.

Să începem mai întâi cu o sumară cercetare a instituției juridice cunoscută sub numele de *amnistie*, astfel cum ea se desprinde din cadrul tratatelor de drept penal (3).

2) Relatam cele petrecute în Comisia legislativă a Adunării deputaților.

3) *Faustin Hélie et Depeiges*, Pratique criminelle des Cours et Tribunaux, I, no. 32; *Garraud*, II, no. 552; no. 556, pag. 450—451; no. 452; *Tanoviceanu*, III, no. 2106.

Acest act al puterii suverane sau sociale are drept obiect și rezultat de a aboli, de a trece sub uitare oare cari infracțiuni; de a șterge în toate cazurile tot ceea ce s'a petrecut mai înainte, de a suprima infracțiunea, urmărirea, judecata, tot ce poate fi distrus. Printr'o ficțiune a legii ea face să se considere ca inexistente, atât infracțiunea cât și condamnarea.

Efectul pe care-l produce e atât de *dirimant*, atât de *irezistibil*, încât persoanele cuprinse în actul de amnistie nu pot să renunțe la beneficiul ei, și să ceară să fie judecate. Amnistia producându-și efectul de *plin drept*, nu este îngăduit amnistiatului să ceară de a se procede la o judecată în regulă asupra imputărei, sub pretextul că n'a săvârșit delictul; căci măsura e motivată de interesul social.

În ce privește consecințele civile ale faptului amnistiat, ele rămân, ce e drept, *intacte*, acțiunea în repararea prejudiciului pe care acel fapt l'a pricinuit, subsistă, pentru că puterea socială acordând amnistia poate stinge caracterul penal al faptului, dar nu și caracterul lui dăunător sau obligațiunile la cari a dat naștere.

Care e însă acest caracter dăunător al faptului, ce a dispărut ca infracțiune?

Găsim în această privință o admirabilă precizare datorită eminentului nostru penalist d-l *Vintilă Dongoroz*:

„Dacă drepturile părții civile pot fi deduse în instanța penală, aceasta este în interesul Justiției și al justițiabililor; dar aceasta nu însemnează că acele drepturi sunt legate de sancțiunea penală a faptului comis, și ele decurg din acest fapt, care constituie o realitate, indiferent dacă puterea publică îl pedepsește sau nu, legea civilă ținând răspunzător pe cel care prin fapta sa a cauzat altuia un prejudiciu.

„Amnistia face inexistent caracterul ilicit penal al faptului comis, și înlătură consecințele sale penale; dar nu face inexistent însăși faptul concret, care rămâne și produce toate consecințele sale civile” (4), ca delict sau quasi-delict civil, adăugăm noi, spre mai deplină claritate. Căci, e de neconceput ca, după decaracterizarea, ca infracțiune, a faptului generator de prejudiciu, decaracterizare operată printr'o ficțiune a legii, dintr'un vădit interes social, să îngădui părții civile să obție despăgubiri printr'o recaracterizare, ca infracțiune, a acelui fapt, atunci când făptuitorul însuși nu mai are libertatea de a stabili nevinovăția lui ca infractor. Ar fi ca niște interese particulare, demne ce e drept, de toată atenția, să contrarieze interesele obștești; ar fi ca scopul urmărit de amnistie să fie pur și simplu dejucat, și încă fără absolută necesitate, pentru că interesele părții civile sunt pe

4) *Tanoviceanu*, III, no. 2114¹.

deplin salvagarde, chiar dacă dreptul ei la despăgubirea își găsește sursa într'un *delict sau quasi-delict civil*.

Astfel se și explică de altminteri pentru ce în Franța, unde există *constrângerea corporală*, ca mijloc de executare a condamnățiilor la despăgubiri rezultate din infracțiuni „*partea civilă, după amnistie, nu mai are dreptul de a recurge la acest mijloc de execuțiune*, care nu e posibil decât dacă infracțiunea e recunoscută de Justiția criminală” (5).

Tot astfel se explică de ce doctrina penală consideră ca *foarte delicată*, chestiunea de a se și dacă amnistia trebuie sau nu să *deseziseze*, în ceea ce concerne acțiunea civilă, Jurisdicția deja sezizată cu acțiunea publică, în momentul promulgării ei, și că „*negativa n'a fost adoptată de Jurisprudență decât după multe ezitări*” (6).

Dar, în definitiv, dacă este exact că *faptul generator de prejudiciu, după amnistie, devine un simplu delict sau quasi-delict civil*, de ce Jurisprudența a sfârșit prin a recunoaște părții civile dreptul de a-și obține cuvenitele despăgubiri *chiar de la instanța penală* desezisată, prin amnistie, cu judecarea acțiunii publice? Și de ce diferitele legiuiri de amnistie au consacrat chiar prin texte pozitive această soluție a Jurisprudenței?

Răspunsul îl vom căpăta examinând problema sub un alt aspect al ei.

B. Rostul părții civile într'o instanță penală.

Legiuitorul, prin *art. 8 pr. pen.*, îngăduind părții vătămate să-și alăture acțiunea sa civilă la acțiunea publică a voit:

1. *Să o facă să beneficieze de celeritatea Justiției represive.*

2. *Să o scutească de taxele de timbru și de citațiuni.*

3. *Să facă din ea un auxiliar prețios al Ministerului Public, în ce privește chestiunile de fapt și de drept, ca una ce cunoaște mai bine faptele și este interesată ca infractorul să-și ia pedeapsa meritată.*

4. *Să evite pierderea de timp cu două judecăți pentru aceeași faptă și contradicțiile sau repetirile inevitabile* (7).

De aici următoarele consecințe firești:

Dacă acțiunea publică a fost stinsă, din cauze diferite, de pildă, *prin amnistie*, partea vătămată nu mai poate intenta acțiunea privată la Tribunalul penal.

Deasemenea, dacă acțiunea penală a fost deja judecată, fără intervenția și ajutorul părții vătămate, ea nu mai poate cere despăgubiri decât dela Tribunalul civil. Art. 8 Pr. pen. spune lămurit că

acțiunea privată se poate urmări înaintea judecătorilor penali, însă pune condițiunea ca ea să fie urmărită *de odată* cu cea publică.

„Și e natural să fie așa, spune d-l Vintilă Dongoroz, fiindcă legiuitorul dă o mulțime de beneficii părții vătămate pentru ca ea să se adreseze la Justiția represivă, însă el voește *ca și societatea să poată trage foloasele mai sus arătate, prin concursul părții civile la judecata acțiunii publice*. Dacă acest concurs a lipsit atunci când a trebuit, *ori nu este necesar*, legea nu mai dă părții vătămate beneficiul de a se putea adresa Justiției penale” (8).

În tot cazul, instanțele represive nejudicând acțiunea privată, pe această cale, *decât ca un accesoriu al acțiunii publice*, spre a evita două judecăți și a se putea privi deodată fapta, sub toate aspectele ei, se înțelege dela sine că *nu se pot cere despăgubiri decât pentru daunele ce isvorăsc direct din delict* (9).

Principiul acesta de procedură penală își găsește aplicația în materie *de absolvire*.

Instanța penală, din moment ce pronunță absolvirea inculpatului, ceea ce însemnează că faptul pentru care s'a deschis acțiunea publică *nu constituie o infracțiune*, devine incompetentă de a judeca acțiunea privată, de carece această acțiune nu o judecă decât printr'o *prorogare de competență*, după regula „*accessorium sequitur principale*” (10).

În adevăr, absolvirea ridicând faptului, dedus în judecata instanței penale, caracterul său inițial de infracțiune, procesul penal rămâne fără obiect; iar instanța penală este „*ipso facto*” *desezisată*, prin constituirea inexistenței infracțiunii. În această situație instanța penală devine *implicit incompetentă* de a judeca și acțiunea privată, fiindcă nexul juridic care conducea la prorogarea competenței sale a dispărut (11).

Raționamentul acesta de o logică impecabilă e al d-lui Vintilă Dongoroz, și nu cred să fie penalist care să nu și-l însușească.

Acelaș raționament îl voi aplica în materie de *amnistie*.

Instanța penală, constatând că fapta pe care era chemat s'o judece este amnistiată, recunoaște implicit că acea faptă, datorită unei ficțiuni legale, *și-a pierdut caracterul de infracțiune*, și declară stinsă acțiunea publică, ceea ce echivalează cu o desezisare.

În această situație instanța penală devine *implicit incompetentă* de a judeca și acțiunea privată, fiindcă nexul juridic care conducea la prorogarea competenței sale a dispărut.

5) Garraud, op. cit., pag. 452.

6) Garraud: op. cit., pag. 452.

7) Tanoviceanu, IV, no. 199 și 209.

8) Tanoviceanu, IV, no. 209.

9) Tanoviceanu, IV, no. 211.

10) Tanoviceanu, IV, no. 215¹.

11) Tanoviceanu, no. 215².

Părții vătămate, ca și în caz de absolvire, nu i-ar rămâne așa dar deschisă decât calea unei acțiuni civile în daune. Dispozițiile art. 11 Pr. pen. nu i-ar putea fi aplicabile pentru că în instanța penală închisă ea n'a avut timpul să ceară ceva; și nici n'a avut loc o judecată în adevăratul înțeles al cuvântului.

Datorită acestui raționament, se explică pentru ce Jurisprudența a șovăit atâta până să recunoască părții vătămate dreptul de a mai cere despăgubiri unei instanțe, care, față de rigoarea principiilor de proced. pen., nu ar mai fi avut căderea de a statua asupra lor.

Dar în definitiv, de ce i-a recunoscut acest drept?

I l'a recunoscut, înfrângând rigoarea principiilor, *dintr'o îndoită considerație*: 1) Pentru a se evita celui lezat prin *fosta infracțiune*, pierderea de vreme. 2) pentru a-l scuti de cheltuelile de timbru și citații, pe cari i le-ar impune introducerea unei deosebite acțiuni civile în daune.

O *binefacere justificată*. Considerațiuni ce nu vizează însă decât *interese pur private*; căci cele l'alte considerațiuni de ordin social, mai sus expuse, ce au determinat pe legiuitor să introducă în codul de procedură penală dispoziția din art. 8, dispar odată cu stângerea acțiunii publice prin amnistie.

Soluția de altfel, la noi în țară, are un inconvenient în minus, față cu principiile de procedură penală enunțate, dat fiind *caracterul mixt, civilo-corecțional*, al instanțelor noastre de judecată.

În sfârșit e lucru cert, că, după amnistie, partea civilă nu se mai găsește *în fața instanței corecționale*, în virtutea unui drept isvorât din principiile netăgăduite ale procedurii penale, ci în baza unei *toleranțe jurisprudențiale sau legale*, născută din considerațiuni ce n'au nimic de comun cu *interesele sociale*, ce stau la temelia art. 8 Pr. pen. Și tot atât de sigur este că, înaintea acestei *instanțe corecționale, degenerată*, au a se valorifica niște pretenții bănești *derivate dintr'un delict sau quasi-delict civil*, deoarece aceasta e caracterul faptului generator de prejudiciu, prin efectul amnistiei.

O situație juridică similară întâmpinăm în cazul bine cunoscut al *achitărilor așa zise improprii*. În categoria acestor achitări „intră toate situațiunile în cari faptul dăunător, *în materialitatea sa, se constată că există și satisface elementul obiectiv al infracțiunii*, dar incidența legii penale este înlăturată, fie din cauză că lipsește vre-un element al infracțiunii, fie din cauză că infractorul este iresponsabil (nebun, minor), fie că intervine în favoarea sa vre-o cauză care îl apără de pedeapsă (legitimă apărare, constrângere, ordinul legii etc.)” (12).

Ei bine, *chiar în aceste cazuri, Inalta Curte de Casație s. II-a, în complet de divergență prin decizia cu nr. 4.813 din 25 Iunie 1929, a stabilit că :*

„Dacă faptul a fost comis, dar inculpatul nu poate fi condamnat la pedeapsă din cauza lipsei unuia din elementele constitutive ale infracțiunii *în acest caz inculpatul nu poate fi apărât de repararea prejudiciului ce ar rezulta din săvârșirea materială a faptului, căci atunci urmează a-și avea aplicațiunea art. 998 și 999 c. civ., potrivit cărora oricine cauzează altuia un prejudiciu printr'o faptă a sa, chiar comisă prin neglijență sau imprudență, este dator a-l repara; că din moment ce partea vătămată s'a constituit parte civilă înaintea instanței corecționale, conform art. 8 pr. pen. și și-a ales această cale, instanța represivă este competente de a se pronunța și asupra despăgubirilor civile, în caz de achitare, în condițiunile mai sus precizate*”.

Soluție datorită considerațiunii *de interes pur privat*, ca partea civilă să nu fie expusă de așa viedea drepturilor definitiv pierdute față cu prohibițiunea din art. 11 Pr. penală.

Prorogare de competență a unei instanțe penale, care n'ar mai fi avut căderea să statueze asupra despăgubirilor civile, în urma achitărei improprii pe care a pronunțat-o, și care, statuând asupra acestor despăgubiri, trebuie să le caute sorgintea în art. 998 și urm. C. civ.; *pentru a nu se expune la contradicții* (13).

Cu această constatare, ajungem la cea de a treia față a problemei :

C. Rolul Ministerului Public într'o instanță corecțională.

Ministerul public, în conformitate cu principiile de procedură penală, e unul din membrii jurisdicțiunii corecționale, *unul din elementele ei esențiale*; deoarece reprezintă înaintea acestei jurisdicții interesele generale ale societății, și nu se poate concepe *Justiție penală dacă aceste interese nu sunt reprezentate*.

Chiar atunci când Jurisdicția de apel nu e sesizată decât *de interesele civile*, spune *Faustin Hélie* (14), Ministerul Public nu încetează de a fi *parte necesară*, pentru că, spune o decizie: „*spre a stabili competența acestor Jurisdicții, faptele trebuiesc calificate după dispozițiile legilor penale, și reparațiunile civile nu sunt decât accesoriul existenței acestei calificări*. (Cas. fr. 22 Iulie 1853)”.

Acesta fiind rostul intrării Ministerului Public în compunerea instanțelor represive, mărturisesc că nu-i mai văd justificată prezența, într'o instanță corecțională *degenerată*, în fața căreia *interesele sociale*, pe cari acest organ le reprezintă, sunt absente, și unde, în urma amnistiei, nu se mai discută decât chestia unor despăgubiri civile, pentru

13) Compară, în această privință, și *decizia penală no. 1495 din 23 Februarie 1931 a Inaltei Curți de Casație s. II, care consacră principiul, în materie criminală, după achitarea infractorului de către Curtea cu jurați.*

14) *F. Hélie, Instr. crim., VI, no. 2774.*

12) *V. Dongoroz, Adnotațiuni de drept și proced. pen. Ed. Cuierul Judiciar, 1950, pag. 15.*

niște fapte ce trebuiesc calificate, *nu după dispozițiile legilor penale, ci în conformitate cu prevederile codului civil* (art. 998 și urm. C. civ.).

Pentru toate aceste considerațiuni, socotese că Inalta Curte de Casație s. II-a, ar fi trebuit să ție seamă de declarațiile pe cari le-a făcut raportorul la Cameră cu prilejul votării legii asupra amnistiei din 26 Iunie 1929.

Acele declarații, în perfectă armonie cu principiile de procedură penală, nu fac altceva decât să lămurească înțelesul unui text de lege, defectuos și în pripă redactat, *exprimând în același timp, raționala intenție a legiuitorului*.

Onorata Curte s'a lăsat ispitită *de litera legii*, și nu cred că a făcut bine.

„O dispoziție de lege în materie de procedură penală, observă cu bună dreptate d-l Vintilă Dongoroz, atunci când este neclară sau când apare ca nerățională, întru cât conduce la consecințe nejuridice, trebuie să fie tălmăcită și pusă la punct, cu ajutorul principiilor fundamentale ce stau la baza întregului sistem procedural penal. Ori, principiile fundamentale ne spun că acțiunea privată susceptibilă de a fi soluționată de instanțele penale trebuie să nască dintr'un fapt ilicit penal (infracțiune), și deci unde nu este infracțiune nu poate fi nici acțiune privată justițiabilă de instanțele penale (15), și adăogăm noi, *nici prezența procurorului în instanță nu este necesară*.

Ori cum, dacă rămân cu părerea de rău că Inalta Curte a nesocotit declarațiile pe cari le-am făcut prin raportul meu la legea amnistiei, *am în schimb mulțumirea că acele declarații nu sunt lipsite de temeii*.

II. Să admitem însă că în instanța corecțională, degenerată, angajată, în urma amnistiei, numai între partea civilă și autorul faptului generator de prejudiciu, prezența procurorului este necesară. Așa cum a decis Inalta Curte.

Ce rezultă din aceasta? Rezultă că instanța trebuie să se constituie cu procuror. Dar, odată constituită cu procuror, care e întinderea bizarului său rol? Inalta Curte, observând de sigur că soluția pe care a dat-o în chestia prezenței procurorului a fost oare cum excesivă, a căutat s'o tempereze.

Știa, suprema instanță, că, *chiar într'o instanță corecțională propriu zisă, prezența procurorului e suficient constatată prin mențiunea că a fost ascultat; că ceace se cere, sub pedeapsă de nulitate, nu este ca Ministerul Public să fi rezumat pricina și să-și fi formulat în mod expres concluziile, ci doar să fi avut liberul exercițiu al dreptului pe care îl dă legea de a pune concluzii, și să fi fost pus de judecători în situația de a putea uza de acest drept*. În adevăr, dacă ar fi altfel, cum judecătorul nu ar putea, datorită principiului că Mi-

nisterul Public este independent, să oblige pe reprezentantul său să pună concluziuni; acesta, printr'o tăcere calculată, ar avea posibilitatea să suspende la infinit cursul Justiției (16). De aceia toate deciziile Casației Franceze, *cu începere dela 11 August 1826 și până azi*, motivează casarea pe considerația că: „reprezentantul Ministerului Public, nici nu și-a pus concluziile, nici n'a fost pus în întârziere să o facă (17).

Această normă jurisprudențială și doctrinală, care guvernează materia Judecăților în penal, când societatea, prin reprezentantul ei, urmărește aplicarea unei pedepse, Inalta Curte de Casație s. II-a trebuie să o aplice, cu atât mai mult, acelor judecăți continuate înaintea instanțelor corecționale, după amnesteria faptului penal, în scopul unic de a se acorda celor vătămați cuvenitele despăgubiri civile.

Prima aplicațiune s'a făcut prin decizia nr. 336 din 21 Ianuarie 1930, dată în complect de divergență, ale cărei considerente le-am reprodus mai sus.

Secunda, *mirabile dictu*, a avut loc chiar în ziua de 8 Iulie 1931, când s'a produs divergența în recursul d-rilor Diel și Bauer.

Compulsând registrele de deciziuni am găsit, în adevăr, că Inalta Curte de Casație s. II-a, pe lângă Jurnalul nr. 8.609 din 8 Iulie 1931 a mai pronunțat și decizia penală cu nr. 5.604 din 8 Iulie 1931, din care extragem următorul considerent :

„Considerând că întrucât, în conformitate cu legea, cererea de despăgubiri civile formulată contra unui inculpat, urmează să fie examinată de instanța penală, chiar după ce faptul delictuos a fost declarat *amnisti*at, și întrucât instanța penală trebuie să fie formată în mod legal, cu procuror, urmează că prezența acestuia, nu numai că nu vîrșiază compunerea instanței, dar e necesară; rămânând ca concluziile reprezentantului Ministerului public să se asculte și să se examineze numai dacă acesta va cere cuvântul“.

Ceva mai mult, printr'o altă decizie destul de recentă și ea, cu nr. 1.495 din 23 Februarie 1931, suprema instanță a hotărât la fel chiar într'un caz de achitare :

Motivul de casare era astfel formulat :

„Exces de putere și violarea art. 381 pr. pen. prin faptul că Curtea a rezolvat chestiunea despăgubirilor civile fără a cere concluziile d-lui procuror general în această privință“.

Inalta Curte de Casație s. II-a a respins acest motiv pentrucă :

16) F. Hélie, op. cit., no. 2773, pg. 476; Le Poittevin, Code d'instr. crim. annoté, art. 153 no. 252 et 263, art. 190 no. 112; Garraud, Instr. crim. I, no. 86, pag. 176.

17) Vezi numeroasele decizii citate în: Rép. Gen. alph. du droit français, V. Jugement et arrêt (mat. crim.) no. 98—117 și mai ales no. 105.

„Deși din sentința supusă recursului nu rezultă că Ministerul public a pus concluziuni asupra cererei de despăgubiri formulată în cauză de către I. B.; se constată că reprezentantul Ministerului public a luat parte la compunerea instanței, cu ocazia judecății acelei cereri.

„Că astfel fiind și cum, în urma achitării recurenței, acțiunea publică luase sfârșit, rămânând în discuție numai interesele private ale părților; urmează a se vedea că lipsa concluziunilor Parchetului asupra acestei chestiuni, care nu mai interesa ordinea publică, nu poate fi de natură a atrage nulitatea deciziunii atacate și deci motivul de casare, astfel formulat, apare ca lipsit de temei“.

Foarte bine. Așa este. Dar nu e firesc să ne întrebăm, pentru ce s'a ivit divergența în sânul Inaltei Curți, în recursul făcut de d-nii Diel și Bauer în contra deciziunii Curței de Apel din Timișoara s. II-a ?

Cu ce a greșit acea Curte de Apel, conformându-se unei deciziuni, *in terminis*, dată de suprema instanță, în complect de divergență, deciziune care a fost invocată înaintea ei și care a fost întărită printr'o soluție identică chiar în ziua memorabilă 8 Iulie 1931 ?

Oare deciziunile Inaltei Curți nu trebuie să servească de îndreptar instanțelor de fond de toate gradele, măcar pentru un interval de timp atât de scurt, ca acela ce s'a scurs între 21 Ianuarie 1930 și 6 Octombrie 1930, dată la care Curtea de Apel din Timișoara s. II-a a rezolvat incidentul referitor la modul ei de constituire ?

Și e de notat că în speța dela Timișoara Procurorul a intrat în compunerea instanței, și a fost ascultat, în declarațiile sale categorice, că nu înțelege să pună concluzii în chestia despăgubirilor civile; ceea ce echivalează dacă nu cu o efectivă exercitare de atribuțiuni, cel puțin cu o punere în întârziere de a fi exercitate. Curtea nu putea săli pe procuror să-și spună neapărat cuvântul, chiar dacă ar fi fost în discuție aplicarea unei penalități; și cu atât mai mult nu-l putea obliga, în calitatea lui de reprezentant al intereselor sociale, să sprijine sau să combată, cu orice chip, niște interese pur private.

Pe câtă vreme în cazul soluționat de Inalta Curte, prin decizia nr. 1.495 din 23 Februarie 1931, nu numai că procurorul nu-și formulase concluziile, dar nici nu i se dase măcar ocazia de a se rosti într'un fel sau altul. Glasul său nu fusese de loc auzit.

Socotit'au oare d-nii Consilieri opinenți ai Curței noastre de Casație s. II-a, pentru a provoca divergența, că era de absolută necesitate, ca reprezentantul Parchetului General de pe lângă Curtea de Apel din Timișoara, să-și ocupe până la sfârșit fotoliul, ca un simplu figurant, de și declarase că nu înțelege să aibă un rol activ în proces, să-și exercite atribuțiile, ceea ce liber era să facă ? Dar ce deosebire este între o prezență inactivă și-o

inactivitate absentă ? Nu găsim în ambele situații o vădită neexercitare de rol ?

Există, ce e drept, o deosebire; o absență poate strica, adesea, armonia unui cadru, farmecul unui decor; dar nu credem că rânduile procedurii penale, privitoare la rostul Ministerului Public în instanță, au urmărit un scop estetic, de ansamblu, o pură formă, ci, din potrivă, realizarea sau posibilitatea de realizare a unei activități folositoare intereselor obștești, când bineînțeles aceste interese sunt în joc.

Așa dar, ori cum am întoarce și suci problema, divergența produsă în sânul Inaltei Curți în ziua de 8 Iulie 1931, e cu neputință să nu provoace nedumerire și desorientare.

Nedumerire, pentru că, din moment ce prin chiar decizia cu nr. 5.604 din 8 Iulie 1931 s'a precizat, cu bună dreptate, că „concluziile Ministerului Public cată să fie ascultate și examinate numai dacă aceasta va cere cuvântul”, nu se explică cum Inalta Curte, tot în ziua de 8 Iulie 1931, prin jurnalul cu nr. 8.609, a căzut în desacord asupra cazului dela Timișoara, în care Procurorul de Curte, intrase în compunerea instanței, și n'a părăsit-o decât după ce s'a constatat că prezența lui nu mai este necesară, față cu declarația pe care o făcuse că nu înțelege să pună concluziuni în ce privește despăgubirile civile.

Desorientare a forului Judiciar, în general; pe de o parte, pentru că Judecătorii fondului, cari sunt și trebuie să fie călăuziți, în deliberările lor, de indicațiile instanței supreme, văzându-și casate deciziunile în asemenea condițiuni, vor deveni îndoelnici și necrezători când li se va înfățișa indexul *Jurisprudențial* al Inaltei Curți, ceea ce, firește, e destul de rău; pe de altă parte, pentru că oscilările și fluctuozitățile instanței chemată să fixeze *Jurisprudența*, sunt de natură să provoace incertitudinea și deruta, chiar printre imprecizați și avocați, cari s'au obișnuit să procedeze după normele statornicite prin acel index *Jurisprudențial*. Și, desigur, că un atare rezultat e cât se poate de rău, căci slăbește încrederea în Justiție.

De aceia pot strecura nădejdea că noua judecată, în complect de divergență, a chestiunii ce ne preocupă, nu va face altceva de cât să consfințească soluția anterioară.

Nimic nu ar legitima schimbarea unei jurisprudențe, care e la adăpostul oricărei critici.

* * *

Mă întreb însă dacă Inalta Curte de Casație s. II-a va putea să procedeze la judecarea divergenței pe care zadarnic și-a impus-o ?

Am arătat că din cele 7 motive de casare șase au fost respinse, și obiect de divergență n'a fost decât motivul al II-lea, referitor la reaua constituire a Curței de Apel.

Or, pentru a se respinge cele șase motive, prin cari se critica, în general, *chipul în care Curtea de Apel a soluționat pricina în fond*, a trebuit să se ia în discuție decizia atacată cu recurs, și implicit i s'a recunoscut caracterul de *act judecătoresc valabil*, emanat dela o instanță competentă, legalmente constituită. Mai mult a reeșit din deliberarea Curții de Casație ca acest act judecătoresc, această decizie, conține o *Judecată bună*.

Cum ar mai putea suprema instanță, ori cât de mare i-ar fi puterea suverană, să meargă până acolo încât să-și sfărâme direct și concomitent, propriile ei decizii; căci decizie a fost aceea prin care a respins 6 din cele 7 motive de casare formulate în contra deciziunii Curții de Apel din Timișoara ?

E o imposibilitate morală, ca Inalta Curte de Casație să mai decidă, în complect de divergență, că instanța de apel a fost rău constituită, că *deci n'a putut judeca valabil și că trebuie să reînceapă judecata*, după casare, când tot ea a hotărât, respingând recursul pe 6 motive, că acea instanță a pronunțat, în fond, o *deciziune bună, că deci a judecat, și că judecata sa are existență legală!*

Instanțele rău constituite nu pot judeca valabil, nici bine, nici rău; *judecățile lor sunt inexistente*; iar deciziile pe cari le pronunță nu pot fi examinate, din punctul de vedere al bunei sau relei judecăți, căci *neantul nu se poate pipăi!*

Când instanța de casare statuiază asupra recursului îndreptat în potriiva hotărârilor pronunțate de asemenea instanțe, trebuie să ia în cercetare, cu *predădere*, motivul de recurs prin care se critică modul lor de constituire. Dacă îl admite, cercetarea celor l'alte motive devine inutilă, dacă-l respinge poate lua în considerare și cerceta restul motivelor.

Când însă instanța de casare, procedează *invers*, și ia în discuție motivele de fond, respingându-le ca neîntemeiate, este *implicită* recunoașterea ei, că și *motivul referitor la reaua constituire a instanței de fond a fost considerat ca netemeinic*. Ai pune dar la îndoială netemeinicia, trimețându-l în judecata complectului de divergență, e o simplă inadvertență.

De ambiguitate nu poate fi vorba într'un asemenea caz.

Să admitem însă, că Inalta Curte, în ziua de 13 Octombrie 1931, când e fixată judecarea divergenței, va intra în cercetarea ei; să admitem, deopotrivă că suprema instanță, statuând asupra motivului de rea constituire a Curții de Apel din Timișoara, îl va considera fundat, în consecință, va casă deciziunea acelei Curți, *pentru acest motiv?*

În ce situație ne-am afla? Netăgăduit, în situația unei *casări parțiale*, de oarece motivele referitoare la chipul în care instanța de apel a soluționat pricina în fond au fost respinse, ca neîntemeiate, prin Jurnalul cu No. 8.609 din 8 Iulie 1931.

Intinderea unei casări pronunțate, spune cu drept cuvânt *Fay* (No. 263) trebuie să fie bine limitată. *O casare poate să nu fie de cât parțială*, fie pentru că reclamantul n'a atacat de cât unele din chestiunile judecate, *fi pentru că Curtea de Casație a respins unele din motivele invocate*. *În acest caz judecata păstrează autoritatea lucrului definitiv judecat, în ce privește dispozițiunile cari nu sunt atinse prin deciziunea ei*.

E tocmai cazul nostru. Or, eventuala casare ne putând fi decât parțială (în ce privește reaua constituire a instanței fond) și deciziunea Curții de Apel din Timișoara având dobândită autoritatea lucrului definitiv judecat încă dela 8 Iulie 1931, asupra tuturor punctelor referitoare la soluționarea pricinei în fond. (situație vădit inconciliabilă, dar nu mai puțin reală și imuabilă), o întrebare se impune: ce efecte ar mai putea produce o asemenea casare ?

Ce ar mai avea de tranșat Curtea de Apel din Timișoara, ca instanță de trimetere? Doar chestiunea teoretică a chipului în care trebuie să se constituie pentru a consfinți un lucru definitiv judecat? Căci o refacere a judecății, *în fond*, o repunere în discuția acelei instanțe a tuturor punctelor cari au dobândit autoritate de lucru judecat, prin respingerea motivelor de casare cari le vizau, nu mai poate avea loc.

Impasul e destul de mare.

I. GR. PERIETEANU

TRIBUNALUL ILFOV SECȚIA I C. C.

Audiența din 2 Martie 1931

Președinția D-lui D. IVĂNCIANU, judecător
Gabriel Vintilescu cu Sevasta Vintilescu și Primăria
București

Sentința civilă No. 243

Divorț. Căsătorie contractată între soți români în streinătate. Stăbilirea soților, în urmă, în țară. Acțiune de divorț intentată pentru motive determinate de lege și admisă de Trib. și Curte prin hotărâri rămase definitive prin respingerea recursului de către Curtea de Casație. Înscierea sentinței de divorț făcută la Ofițerul Stărei Civile din București unde soții își aveau domiciliul, în termen. Mențiune făcută la Paris, unde se celebrase căsătoria, peste termen.

Căsătoria soțului divorțat. Acțiune din partea pri-meii soții divorțate pentru anularea înscrierii divorțului și prin consecință anularea căsătoriei contractată de sot pe motivul că înscrierea sentinței de divorț s'a făcut la Ofițerul Stărei Civile din Paris, unde fusese contractată căsătoria, peste termen Deci prima căsătorie nefiind deslăcută, cea de a doua urmează a fi declarată nulă. *Respingere. (Art. 130, 170, 246, 248 C. civil și Art. 129 din Reg. actelor stărei civile din 1913).*

În conformitate cu dispozițiile art. 129 din Reg. actelor stărei civile, sentința de divorț, rămasă definitivă, urmează a fi înscrisă în termenul de două luni la Ofițerul Stărei Civile unde își au soții domiciliul în cazul când căsătoria a fost contractată în streinătate. Aceas-

tă înscriere operează complect desfacerea căsătoriei și prin urmare căsătoria contractată ulterior de către unul din soții divorțati, este valabilă.

Tribunalul,

Asupra acțiunii făcute de către Gabrielle A. Vintilescu, prin petițiunea înreg. la No. 587 din 1950, cu domiciliul ales la procuratorul său, d-l avocat Petre I. Rădulescu din București str. G-ral Poetaș No. 11, în contra Primăriei Municipiului București Ofițerul Stărei Civile al sectorului I Galben, prin reprezentantul său legal și d-nei Sevasta A. Vintilescu, născută Christache Pardos, din Vălenii de Munte, județul Prahova str. Costeni No. 11, prin care cere: a) a se anula înscrierea divorțului său făcută de Primăria Municipiului București, pe temeiul Deciziei No. 16 din 1922, a Curței de Apel București secția IV-a; b) a se constata că nu s'a desfășurat căsătoria dintre reclamantă și Aurelian Vintilescu, prin decizia de mai sus, și în consecință; c) a se anula căsătoria între Aurelian Vintilescu și soția sa de-a doua, Sevasta Vintilescu născută Christache Pardos constatată cu actul de căsătorie No. 6 din 1925, al Primăriei comunei Vălenii de Munte, județul Prahova, pe motivul că deși hotărârea, prin care se pronunțase divorțul între reclamantă și defunctul Aurelian Vintilescu, a fost înscrisă în termen legal, la Ofițerul Stărei Civile din București, unde a fost domiciliul soțului, când s'a pornit acțiunea de despărțenie, totuși la Ofițerul Stărei Civile din Paris, unde a fost oficiată căsătoria, înscrierea a fost peste termen și prin urmare, prima căsătorie, nefiind valabilă desfășurată, cea de-a doua căsătorie, urmează a fi anulată, pe temeiul dispozițiilor art. 150, 170, 246, 247 și 248 cod. civil.

Având în vedere susținerile orale și concluziunile scrise ale părților și lucrările aflate în dosarul cauzei.

Având în vedere că din toate acestea se constată în fapt următoarele :

Înainte Ofițerului de Stare Civilă al arondismentului VIII din Paris, reclamanta Gabrielle A. Vintilescu, născută Noëllet, se căsătorește cu Aurelian Vintilescu, la 15 Octombrie 1898; în urmă, după ce soții s'au stabilit în țară, la 19 Septembrie 1922, Curtea de Casație s. II-a prin decizia No. 188 din 1922, respinge recursul introdus de soț contra deciziei de desfacere a căsătoriei, a Curței de Apel secția IV-a cu No. 16 din 4 Aprilie 1922, căsătoria rămânând astfel definitiv desfășurată. La cererea soției care a dobândit hotărârea de divorț, Ofițerul Stărei Civile din București, la 10 Noembrie 1922, (deci înăuntrul termenului de două luni prevăzut de art. 246 cod civil), înscrie Decizia de divorț a Curței de Apel în vol. 27 din 1922, sub No. 5.055. La 13 Ianuarie 1923, deci peste termenul arătat, Primăria Arondismentului al VIII-lea din Paris, „cu titlu de simplă informație”, face mențiune despre această desfacere de căsătorie, pe amginea actului de căsătorie. Soțul, Aurelian Vintilescu, se căsătorește a doua oară la 1 Februarie 1925, cu pârta Sevasta A. Vintilescu, născută Christache Pardos, iar la 26 Iulie 1950, încetează din viață în timpul procesului de divorț cu cea de a doua soție, dar fără să fi intervenit vre-o sentință de divorț.

Având în vedere că reclamanta, prin reprezentantul său, susține că potrivit dispos. art. 246 c. c., înscrierea făcută la București, nu operează deși este făcută în termen, pentru că aceasta urmează a se face în registrul stărei civile, în care s'a înscris și actul de căsătorie; că deasemenea înscrierea făcută la Paris, nu operează pentru că s'a făcut peste termen și numai „pour valoir ce que de droit”; că potrivit art. 248 c. c., reclamanta a pierdut beneficiile hotărârii sale de divorț, iar căsătoria dintre reclamantă și Aurelian Vintilescu a rămas în ființă și prin consecință cea de-a doua căsătorie a acestuia, este nulă.

Având în vedere că la susținerile reclamantei, pârta Primăria Municipiului București, Ofițerul Stărei Civile al Sectorului I Galben, prin reprezentantul său, lasă rezolvarea prici-

nei la aprecierea Tribunalului, iar pârta, Sevasta Vintilescu, născută Christache Pardos, obiectează că art. 246 c. c., nu se referă decât la căsătoriile contractate în țară, nu și la cele contractate în străinătate, pentru care nu avem text de lege; că în lipsa unui asemenea text, urmează a se aplica dispos. art. 249 din regulamentul actelor de stare civilă, în care se arată că în asemenea caz, înscrierea hotărârii urmează a se face la domiciliul pe care l-a avut soțul în momentul întreprinderii acțiunii de divorț; că deci în speță, înscrierea fiind făcută în conformitate cu acest text, prima căsătorie a fost definitiv desfășurată și prin consecință cea de-a doua căsătorie, este astfel validă.

Având în vedere că întreaga problemă a speței, se reduce la rezolvarea chestiunii: dacă hotărârea de divorț pronunțată în țară pentru o căsătorie contractată în străinătate, urmează a fi înscrisă în termenul de două luni prevăzut de art. 246 cod civil, numai la ofițerul de stare civilă al domiciliului din țară al soțului când s'a pornit acțiunea de despărțenie, sau este necesară înscrierea valabilă la ofițerul de stare civilă din străinătate, unde s'a contractat căsătoria.

Având în vedere că conform dispozițiilor art. 246 cod civil, în virtutea hotărârii definitive de desfacere a căsătoriei, soțul ce a dobândit-o este dator de a o înfățișa ofițerului de stare civilă, în termen de două luni, spre a o înscrie în registrul stărei civile în care s'a înscris și actul de căsătorie, iar conform art. 248 cod civil, neîndeplinirea acestei formalități de înscriere, în termenul arătat, face să fie decăzut din beneficiul judecății ce a câștigat și de a nu mai putea reîncepe acțiunea sa de despărțenie, decât numai pentru o altă cauză nouă, în care caz poate să se întemeeze și pe cauzele cele vechi.

Având în vedere că dacă din dispozițiile acestor texte, reiese că înscrierea hotărârii de despărțenie, urmează a se face la ofițerul stărei civile, unde s'a înscris căsătoria, aceste dispozițiuni nu se referă decât la cazul când căsătoria s'a contractat în străinătate pentru că, pentru acest din urmă caz, legea nu prevede nimic; a admite că textul aceluiași nici o distincțiune, el se aplică și pentru acest din urmă caz, însemnează a admite că s'a putut concepe de către legiuitorul nostru, ca el să fi avut intențiunea de a fi voit ca instanțele noastre din țară să poată impune autorităților unei țări străine facerea unor anumite formalități (cum este în speță înscrierea hotărârii) deși nici o sancțiune, nu ar fi posibilă în caz de neexecutare; în afară de aceasta, însemnează a admite că legea poate avea aplicațiune și dincolo de întinșul teritoriului țării unde a fost edictată.

Că, întrucât dispozițiunile art. 246 cod civil, nu se referă decât la cazul când căsătoria a fost contractată în țară, iar nu și la acela când ea a fost contractată în străinătate, — pentru care nu avem text de lege, — simțindu-se această lacună și spre a se evita diferitele interpretări ce s'ar fi putut da în practica zilei, — în virtutea drepturilor conferite prin dispozițiunile art. 95 din vechea Constituție, — puterea executivă a elaborat Regulamentul privitor la actele de stare civilă din 11 Iulie 1913, — cu modificările din 16 Noembrie 1924, — care în art. 129 prevede că: „în cazul când căsătoria celebrată de un Ofițer de stare civilă al unei țări străine a fost desfășurată în România, înscrierea hotărârii de despărțenie se face la ofițerul stărei civile al domiciliului pe care l-a avut bărbatul, când s'a pornit acțiunea de despărțenie”.

Că de altfel această soluțiune e preconizată și de principiile dreptului internațional privat după care formele de procedura divorțului sunt acelea ale țării unde se poartă acțiunea, iar chestiunile de fond ale despărțenii fac parte din statutul personal al soților care îi urmărește pretutindeni; și cum formalitatea înscrierii poate fi considerată ca o execuțiune a hotărârii, ține mai mult de procedura despărțenii; de aci urmează că dacă legea țării unde s'a pronunțat divorțul, prevede o ast-

fel de formalitate, ea trebuie îndeplinită, — înscriindu-se hotărârea, — în lipsa unui text care să arate ofițerul competent, la Ofițerul domiciliului soțului din momentul acțiunii de despărțenie, (Trib. Ilfov, Secția III, sentința No. 179 din 1925)

Având în vedere că pe de altă parte soluțiunea dată de regulamentul arătat, este:

a) și posibilă — pentru că în ipoteza când autoritatea străină ar refuza înscrierea, nici o sancțiune nu s'ar putea da;

b) și indicată — pentru că decăderea rezultând din urmărirea nu este bazată pe prezumțiunea de reconciliere a soților cât mai ales pe considerațiunea de ordine publică, de a nu se prelungi la infinit situația incertă a condițiunei de stare civilă a soților;

c) și practică — pentru că terții pot lua cunoștință mai lesne dela Ofițerul de stare civilă al domiciliului soțului din momentul intentării acțiunii — care este și domiciliul soției în acel moment și care fixează și competența de judecată a despărțenii, — decât dela Ofițerul din țara străină.

Având în vedere că în afară de aceasta, textul dispozițiilor art. 246 cod. civil, a fost în întregime copiat întocmai după dispozițiunile art. 264 cod civil francez, cu ocazia întocmirii codului nostru civil la 1864 — cu toate că în acel timp, divorțul era desființat în Franța; că în urma elaborării codului nostru civil, — în Franța, — dispozițiunile art. 264 cod civil francez, au fost abrogate prin legea din 18 Aprilie 1886, elaborându-se un nou text — articolul 251 cod civil francez, — care prevede în al. II că „dacă căsătoria a fost celebrată în „străinătate, înscrierea se va face în registrele de stare civilă „ale locului unde soții aveau ultimul lor domiciliu”; această dispozițiune deși nu a fost introdusă și în textul nostru pe cale de lege la 1906, cu ocazia modificărilor aduse la noi în materia divorțului, totuși ele au fost introduse pe cale de regulament în 1915, cu ocazia elaborării regulamentului actelor de stare civilă, de care s'a vorbit mai sus, regulament care are dată posterioară și modificărilor din Franța.

Considerând că regulamentele elaborate de puterea executivă, în baza unei legi, își au aplicațiune ori de câte ori ele nu contrazic un text de lege și că ele complinesc și explică dispozițiunile unei legi; că întrucât în speță, dispozițiunile art. 129 din regulamentul actelor de stare civilă din 1915, — nu contrazic nici un text de lege, ci ele complinesc dispozițiunile art. 246 cod civil — el urmează a-și avea aplicațiune (în acest sens singurii autori de drept civil român cari tratează această ipoteză: *D. Alexandresco* (Drept civil, Vol. II, pag. 118) și *M. A. Dumitrescu* (Manual de drept civil, Vol. I, pag. 141, ed. 1921),

Având în vedere că obiecțiunea ridicată de reprezentantul reclamantei că chiar dacă s'ar considera aplicabil regulamentul amintit, încă acțiunea trebuie să fie respinsă pentru motivul că nu există registrul în care se află înscrisă căsătoria desfăcută, Tribunalul găsește că și această obiecțiune urmează a fi înlăturată, întrucât nu partea poate fi răspunzătoare de culpa funcționarului însărcinat cu această înscriere.

Considerând că față de toate cele de mai sus, acțiunea urmează a fi respinsă ca nefondată, înscrierea hotărârei de divorț, fiind suficientă a fi înscrisă valabil la domiciliul soțului, din momentul intentării acțiunii de despărțenie, în conformitate cu dispozițiunile art. 129 din regulamentul actelor de stare civilă din 1915.

Având în vedere și cererea părții de a i-se acorda cheltueli de judecată, pe cari Tribunalul le apreciază la suma de lei una mie.

Pentru aceste motive, redactate de D-1 judecător D. Ivăncianu, Tribunalul respinge ca nefondată acțiunea.

(ss) *D. Ivăncianu, E. Mehedinți*

Grefier (ss) *Popescu*

NOTA. — O căsătorie contractată de un supus român în țară străină cu o supusă a acelei țări, este desfăcută în România prin o hotărâre de divorț, definitivă, regulat înscrisă în termenul fixat de art. 246 cod. civ., la oficiul de stare civilă al domiciliului pe care l'a avut soțul în țară în momentul intentării acțiunii de divorț; din punctul de vedere al eficacității hotărârei de divorț față de legea română, înscrierea luată este ea suficientă, sau este necesară înscrierea în termen util a hotărârei de divorț și la oficiul de stare civilă al locului unde s'a contractat căsătoria?

Tribunalul Ilfov, chemat să rezolve această chestiune, a consfințit, prin hotărârea mai sus, reproducă, primul mod de a vedea și în consecință a respins cererea soției divorțate de a se anula cea de a doua căsătorie contractată de fostul ei soț, pe motivul tardivității transcrierii sentinței de divorț la oficiul stărei civile, unde fusese celebrată prima căsătorie.

Soluțiunea Tribunalului este juridică și se justifică atât din punctul de vedere legal cât și în rațiune.

Este adevărat că legiuitorul n'a reglementat această ipoteză deși ar fi avut posibilitate s'o facă cu ocaziunea votării legii din 15 Martie 1906, prin care s'au modificat unele dispozițiuni din codul civil relative la actele stărei civile, căsătorie, divorț, paternitate, filiațiune, legitimare și adopțiune. Complectarea art. 246 din codul civil în acest sens, era cu atât mai indicată că legiuitorul francez modificând în 1886, articolul conespunzător francez, a prevăzut anume ipoteza unei căsătorii celebrate în străinătate și a decis că în acest caz, transcrierea se face în registrele de stare civilă ale locului unde soții își aveau ultimul lor domiciliu și mențiune despre hotărârea de divorț se va face în marginea actului de căsătorie, dacă a fost transcris în Franța conform art. 171 cod. civ. fr.

Dar dacă legiuitorul nostru nu s'a inspirat, de rândul acesta, din legea franceză, urmează oare că soluțiunea din dreptul francez nu este admisibilă la noi? Credem că da, întrucât titularul puterii executive în virtutea drepturilor conferite prin art. 93 din Constituția veche (dispoziție identică cu cea din art. 88 al actualei Constituții) a întocmit un regulament privitor la actele de stare civilă care prin art. 129 prevede tocmai ipoteza unei căsătorii celebrate în țară străină care a fost desfăcută în România și dispune ca „înscrierea hotărârei de despărțenie să se facă la oficiul stărei civile al domiciliului pe care l'a avut bărbatul când s'a pornit acțiunea de despărțenie”.

Este oare exact, după cum s'a admis de Curtea de apel din București, decizia No. 9 din 26 Martie 1921 a secției a IV-a publicată în Buletinul Curților de apel No. 27 din Iunie 1924, că dispozițiunea art. 129 din regulament, ar fi în contrazicere, cu cea din art. 246 codul civil, pe care o modifică și deci contravenind art. 93 din Constituție, este inaplicabilă?

Raționamentul și concluziunea admise de Curte ar fi îndreptățite numai în cazul când ar trebui să se dea

art. 246, interpretarea generală dată de această instanță, care consideră că textul articolului 246 se aplică nu numai când căsătoria s'a celebrat în țară, dar și atunci când ea s'a celebrat într'o țară străină, întrucât legea nu face nici o distincție.

După părerea noastră, această interpretare este excesivă întrucât nu ține seama de caracterul juridic al formalității prescise de art. 246. În adevăr, acest text ca și cele care-l preced organizează și reglementează filiera normelor de procedură pe care trebuie s'o parcurgă instanța de divorț, pentru a se ajunge la desfacerea căsătoriei; așa fiind, legiuitorul în dispozițiile pe care le-a edictat n'a putut să aibă în vedere decât instanțele proprii sale țări, întrucât formele de procedură pentru obținerea divorțului, nu pot fi decât acelea ale țării unde s'a introdus cererea de despărțenie.

Legiuitorul poate cel mult în limitele teritoriului unde își exercită suveranitatea, să subordoneze eficacitatea unui act juridic, făcut în țară străină, spre pildă a unei căsătorii celebrate în țară străină, sau a unei hotărâri de divorț pronunțată în țară străină, la îndeplinirea unei formalități în țară. Astfel legiuitorul francez în art. 171 din codul civil, prevede că actul de căsătorie al unor supuși francezi în țară străină, trebuie să fie transcris în registrele publice de căsătorii ale domiciliului soților, în termen de trei luni de la întoarcerea lor în Franța; în aceeași ordine de idei, art. 251 francez prescrie formalitatea transcrierii hotărârii de divorț pronunțată în țară străină.

Nu se poate concepe însă ca legiuitorul să impună anumite formalități în țară străină pentru încheierea unui act juridic acolo și să facă să depinză validitatea celui act juridic de îndeplinirea lor; în adevăr, s'ar putea întâmpla ca legea străină să nu prescrie nici o formalitate sau să prevadă alte formalități decât cele prevăzute de legea noastră; în asemenea caz ce mijloc de constrângere ar putea să edicteze legiuitorul nostru contra autorității streine care ar refuza să îndeplinească formalitățile prescise de dânsul și cum s'ar putea justifica din punctul de vedere al echității ca drepturile părților să fie sacrificate pentru neexecutarea unor dispozițiuni cu privire la care nici cei interesați, nici legiuitorul care a edictat acele dispozițiuni, nu au posibilitatea să asigure observarea lor?

În speță deși formalitatea transcrierii sentinței de divorț există atât în Franța cât și la noi, totuși legislațiunile celor două țări se deosebesc în mod fundamental în ce privește caracterul și efectele atribuite acestei formalități, în urma modificării aduse articolului 252 francez prin legea din 20 Iunie 1919; la noi, transcrierea nu prezintă caracterul obicinuit al acestei formalități, adică nu constituie o simplă măsură de publicitate stabilită în interesul terților, ci un element esențial al divorțului care nu există și nu-și produce efectele decât din ziua în care formalitatea transcrierii a fost îndeplinită, astfel încât deși a intervenit o

hotărâre definitivă care declară desfăcută căsătoria, totuși soții rămân căsătoriți cu toate consecințele care rezultă din această stare civilă până în momentul efectuării transcrierii care trebuie să aibă loc într'un termen fatal, și deci în caz de neurmărire divorțul devine nul și neavenit; în acest sistem, transcrierea constituie actul final și esențial al procedurii organizate de lege pentru realizarea divorțului erga omnes; din contra în Franța în urma reformei din 1919 natura transcripțiunii s'a transformat, această formalitate a devenit o măsură de publicitate destinată să facă opozabilă terților divorțul și efectele lui; legea nu mai prevede un termen fatal pentru îndeplinirea acestei formalități căci se mărginește să edicteze o simplă sancțiune pecuniară în caz de întârziere; pe de altă parte însă în raporturile dintre soți, hotărârea de divorț rămasă definitivă își produce efectele independent de transcriere.

Concluziunea care se impune, credem noi, este că sfera de aplicațiune a art. 246 cod. civ., nu poate fi extinsă la căsătoriile celebrate în străinătate în sensul de a se impune soților care au divorțat, obligațiunea îndeplinirii formalității transcrierii prescise de acest text, la oficiul stărei civile din străinătate, întrucât legiuitorul nostru n'a avut și n'a putut să aibă în vedere această ipoteză; deci este vorba de o lacună în lege și cestiunea care se pune este de a se ști dacă această lipsă poate fi împlinită prin o dispozițiune de regulament; articolul 246 din cod nefiind susceptibil de interpretarea absolut generală atribuită de Curte în decizia mai sus citată, urmează că art. 129 din regulamentul privitor la actele de stare civilă, nu poate fi considerat ca fiind în contradicție sau ca modificând art. 246 din codul civil, ci are caracterul unei dispozițiuni complementare, care completează legea și asigură astfel executarea ei integrală. Art. 93 din vechea Constituție nu recunoaște șefului puterii executive, dreptul de a modifica sau suspenda legile; or completarea legii prin reglementarea unui caz neprevăzut în lege, poate fi considerată ca o modificare a legii? Credem că nu de oarece rațiunea de a fi a regulamentului este de a face aplicațiunea amănunțită a principiilor generale consfințite prin legi; or, fixarea cazurilor de aplicațiune ale legii și stabilirea distincțiunilor necesare constituie în realitate o completare a legii.

Dreptul șefului puterii executive de a face regulamente care completează legile, este admis în mod constant în Franța de autorii de drept public, deși textul din constituția franceză pe care se întemeiază doctrina, se mărginește să recunoască președintelui Republicii „dreptul de a supraveghea și a asigura executarea legilor”; or, după cum arată Duguitt în tratatul său de drept constituțional, t. II, pagina 366 § 161 „pris au pied de la lettre ce texte ne donnerait pas le pouvoir réglementaire: car faire un règlement pour compléter une loi pour régler les détails d'application

de la loi, ce n'est point assurer l'exécution de la loi, ni surveiller l'exécution de la loi.

Cu toate acestea, ținând seamă de avantajile pe cari le prezintă acest procedeu și de o lungă tradiție, Duguit, conchide că dreptul șefului puterii executive de a face regulamente cu caracter de complectare a legii este neîndoelnic și admis de quasi unanimitatea autorilor; în acelaș sens Saint-Girons, *Essai sur la separation des pouvoirs* pag. 282, Esmein, *Elements de droit constitutionnel*, pag. 674 și urm., Hauriou, *Précis de droit administratif et de droit public* p. 470.

Soluțiunea admisă în Franța se impune cu atât mai mult la noi, unde textul constituțional referitor la dreptul puterii executive de a face regulamente este mai precis și mai categoric decât cel francez.

Admițând în mod ipotetic că art. 129 din regulament ar modifica art. 246 cod. civ. și deci ar fi neaplicabil ca contravenind Constituției, totuși soluția admisă de tribunal se justifică pe baza principiilor generale de drept.

În adevăr, ipoteza desfacerei unei căsătorii celebrate în streinătate, nefiind prevăzută și reglementată de lege, urmează să fie soluționată prin aplicarea normelor relative la raportul juridic dedus în cauză.

Or, formalitatea transcrierii sentinței de divorț are caracterul unui act de procedură care termină instanța de divorț și constituie un element esențial pentru validitatea și eficacitatea hotărârii care a desființat căsătoria. Soluțiunea nulității hotărârii edictată de legiuitor pentru cazul netranscrierii în termenul legal, este bazată pe considerațiuni de ordine publică și anume de a înlătura orice nesiguranță în ce privește starea civilă a soților divorțați; de unde urmează că îndeplinirea acestei formalități este necesară, ori decâte ori acțiunea de divorț a fost intentată în țară, indiferent dacă căsătoria a fost celebrată în țară sau în străinătate; în această din urmă ipoteză însă, transcrierea neputându-se face în registrul stărei civile în care s'a înscris actul de căsătorie, de oarece o asemenea înscriere n'a avut loc în țară, în mod necesar, transcrierea se va face în registrul stărei civile al domiciliului soților din momentul intentării acțiunii de divorț, căci acest domiciliu a fost atributiv de competență în ce privește acțiunea și toată procedura divorțului în care se cuprinde și formalitatea transcrierii.

ALEX. CERBAN.

Profesor de Drept civil la Universitatea din București

TRIBUNALUL ILFOV S. I COM.

Audiența dela 11 Septembrie 1931

Președenția D-lui AL. VASILESCU, judecător

G. Samson cu Soc. Française Pétrolifère de Bakou et de Roumaine

Societăți petrolifere. Dacă sunt societăți comerciale? Dacă pot fi delarate în stare de faliment? Soluțiune afirmativă.

Scopul principal al concesiunii unei mine nu este nici transferarea dreptului asupra minei, care este in-

corporată dolului, și nici transferarea posesiunii asupra minei, aceasta nefiind decât o consecință necesară pentru exploatarea dreptului de concesiune, ci de a transfera în patrimoniul concesionarului dreptul de proprietate asupra minereului din mină, mobil prin anticipație.

În consecință, concesionarul dobândind un bun mobiliar spre a-l revinde apoi publicului, în stare naturală, sau transformat prin însuși actul de concesiune, săvârșește un act unilateral obiectiv de comerț, în sensul art. 3 no. 1 C. com., dela care își împrumută astfel calitatea de comerciant.

Pe de altă parte o societate petroliferă este comerciantă și pe considerațiunea art. 3 no. 9 C. com. care spune că întreprinderile de fabrici și manufactură, sunt fapte de comerț; or extragerea substanțelor petrolifere prin întrebuițarea mijloacelor tehnice și a mânei de lucru, organizate într'o combinație a cărei proporție nu importă, întrunind elementele caracteristice oricărei întreprinderi comerciale și cum textele legilor miniere nu sunt contrarii principiilor de bază ale dreptului comercial, rezultă că potrivit art. 3 no. 9 întreprinderea petroliferă are în mod necesar caracterul actelor obiective de comerț complexe, conferind celor ce le exercită profesional calitatea de comercianți.

Tribunalul,

Asupra acțiunii falimentare de față introdusă de G. Samson în contra soc. Française Pétrolifère de Bakou et de Roumaine, prin petiția înreg. la no. 34786 din 1931, cum și asupra intervenției depusă în instanță de creditoarea Banca H. G. Silberman Fii.

Având în vedere actele dosarului și concluziunile puse de părți.

Având în vedere că pârâta, în combaterea cererilor reclamantului și intervenției de a fi declarată în stare de faliment, a susținut în principal că nu este societate comercială, deoarece se ocupă cu extragerea petrolului; că, faptul că în statutele centralei din Paris se vorbește și de posibilitatea de a face acte de comerț, nu e aplicabil sucursalei din România, de vreme ce în jurnalul de autorizare al consiliului de miniștri nu se prevede pentru sucursală de cât exploatarea petroliferă; în fine, chiar aplicând acele dispozițiuni ale statutelor și sucursalei, pentru ca ele să atragă comercialitatea societății e necesar ca reclamanții să dovedească în fapt că pârâta a făcut acele acte de comerț, numai astfel ea dobândind calitatea de comerciantă.

În susțineri subsidiare pârâta a declarat că depune o parte din cambii achitate, și cere un termen spre a face dovada că nu se află în încetare de plăți.

În ceea ce privește prima argumentație a societății pârâte;

Având în vedere că deși e definitiv stabilit că în sistemul nostru de legislație comercială imobilele nu sunt susceptibile de comerț, conchizându-se aceasta din dispozițiile eliminative ale art. 3 cod. com., iar pe de altă parte, în art. 52 din legea minelor din 1924 și art. 16 din legea minelor din 1929, se declară mina și exploatarea minieră ca imobile, prin urmare nesuscetibile de comerț, totuși aceasta nu înseamnă că concesiunile miniere și petrolifere sunt supuse aceluiaș regim.

Având în vedere că aserțiunea art. 52 din legea minelor din 1924, nu pune un principiu nou, declarând mina ca o proprietate imobiliară. Este necontestat că ea face parte integrantă din sol și prin urmare potrivit art. 462 c. c. se ajunge la aceeaș concluzie.

Având în vedere că nici afirmația de principiu a aceluiaș art. 52 din legea minelor din 1924, corespunzător cu art. 16 din legea minelor din 1929, că „dreptul de a ex-

ploata o mină este un drept real imobiliar", nu ar putea schimba soluția, în speță, decât dacă s'ar confundă dreptul de exploatare cu dreptul de concesiune, care însă prezintă importante puncte de diferențiere.

Că într'adevăr, după art. 491 c. c., proprietarul unei mine nu are libertatea de exploatare, decât în limita dispozițiilor edictate de legile miniere.

Având în vedere că după legea minelor din 1895, exploatarea unei mine nu se poate face de către proprietarul ei, de cât obținându-se autorizare dela autoritatea publică competentă, autorizare ce este cu atât mai mult necesară unei concesiuni.

Că după art. 4 din aceeași lege, unicul drept nelimitat pe care îl are proprietarul suprafeței asupra subfeței este acela de exploatare, pentru care nu e îndatorat să ceară nici o autorizare ce este cu atât mai mult necesară unei concesiuni.

Că după art. 4 din aceeași lege, unicul drept nelimitat pe care îl are proprietarul suprafeței asupra subfeței este acela de exploatare, pentru care nu e îndatorat să ceară nici o autorizare, drept ce dealtminteri a fost îngăduit de legea din 1929, care cere permis de exploatare și acestuia.

Având în vedere ca recunoașterea pe care o face autoritatea publică competentă, constituie dreptul de exploatare, care e cu totul diferit de dreptul special derivând pentru concesionar din contractul de concesiune.

Având în vedere că potrivit art. 7 din legea din 1895, dreptul de exploatare ce se obține în felul arătat mai sus, se concede 75 ani și el este imobiliar, transmisibil, susceptibil de ipotecă și privilegiu și distinet de proprietatea suprafeței.

Ca, de aici rezultă că acea recunoaștere, pe care era necesar să o dea autoritatea publică competentă proprietarului solului, pentru a-i da putere de a dispune și de proprietatea minei, recunoaștere care avea putere timp de 75 ani, era socotită prin voința legiuitorului ca un drept imobiliar, diferențându-se astfel de dreptul propriu zis de concesiune, care după art. 1 din legea consolidărilor din 1913, e un drept mobil, corespunzător naturii mobiliare a minereului, care e un mobil prin anticipațiune și care constituie principalul obiect al contractului de concesiune.

Că de altfel diferența dintre cele două drepturi, de exploatare și concesiune, e mai bine marcată de art. 9 din legea dela 1895, care prevede că „materile extrase“ dintr'o mină, sunt bunuri mobile.

Având în vedere că prescripțiunile din art. 13 al. 1 din legea din 1895, text ce nu a fost reprodus în legiuirile miniere posteroare, că: „Exploatarea minelor și explorările nu constituiesc acte de comerț și nu sunt supuse patentelor. Toate contestațiile ce s'ar ivi în asemeni explorări și exploatări, se vor judeca de tribunalele civile, după regulele dreptului comun“, toate aceste prescripțiuni sunt streine de cauză, dat fiind că ele se referă numai la litigiile privitoare la însuși dreptul de exploatare, care necesită pentru recunoașterea lui în mod public, o procedură specială de recunoaștere sau de validare.

Că raporturile particulare dintre concedent și concesionar se guvernează după alte reguli și sunt supuse unei proceduri distincte de „consolidare“, care privește în special siguranța terților, iar nu natura reală mobilă a dreptului de concesiune.

Că astfel fiind și textul citat, care chiar dacă nu ar fi abrogat de legile miniere posteroare din 1924 și 1929, în cuprinsul cărora nu figurează, nu poate aduce nici o schimbare în soluție

Considerând că nici art. 66 din legea consolidărilor din 1913 nu poate fi invocat în favoarea tezei pârâtei, deoarece el prevăzând că îmbrăcarea gajului în formele comerciale, nu ridică caracterul civil al concesiunii petrolifere, se ocupă exclusiv de concedent pentru care e necontestat că concesiunea nu este un act de comerț,—fiind vorba de o opera-

țiune juridică făcând parte din grupa actelor unilaterale de comerț, — iar nu de concesionar, a cărui situație se examinează în speță.

Având în vedere că societatea pârâtă, în susținerea făcută s'a mai pus și la adăpostul dispozițiilor art. 5 c. com., pe care-l invoacă drept hotărâtor în cauză.

Că acest text nu poate avea puterea unui argument de analogie în speță, deoarece el dispune că vânzarea produselor pe care le are proprietarul sau cultivatorul pe pământul său, nu constituie un act obiectiv de comerț, or concesionarul nu este nici proprietar, nici cultivator al minei, el nefiind decât un posesor precar al ei.

Considerând că scopul principal al concesiunii minei nu e nici transferarea dreptului de proprietate asupra minei, care e încorporată solului și nici transferarea posesiunii asupra minei, aceasta nefiind decât o consecință necesară pentru exploatare, ci transferarea în patrimoniul concesionarului a proprietății ideale asupra minereului din mină, care e prin esență proprietate mobilă.

Că, deci art. 5 cod. com., nu și-ar găsi aplicarea decât atunci când exploatarea ar face-o însăși proprietarul suprafeței.

Având în vedere că din toate aceste argumentări rezultă că art. 5 al. 1 și 2 cod. com., e aplicabil în speță, stabilind pârâtei calitatea de comerciantă.

Că, pe de altă parte, pârâta e comerciantă și pe considerațiunea art. 5 al. 9 cod. com., care spune că întreprinderile de fabrici și manufactură sunt fapte de comerț; ori, extragerea substanțelor petrolifere, prin întrebuițarea mijloacelor tehnice și a mâinei de lucru organizate, într'o combinație a cărei proporție nu împoartă, întrunind elementele caracteristice ori cărei întreprinderi comerciale și cum textele legilor miniere nu sunt contrarii principiilor de bază ale dreptului comercial, rezultă că potrivit art. 5 al. 9 cod. com., întreprinderea de față are în mod necesar caracterul actelor obiective de comerț complexe, conferind celor ce le exercită profesional calitatea de comerciant.

Că astfel fiind, deși susținerile reclamantului G. Samson, că societățile petrolifere sunt comerciante, deoarece legile miniere nu declară drept imobile și zăcămintele de petrol, nu apar întemeiate, dat fiind caracterul general pe care-l au legile miniere prevăzând toate produsele subsolului, inclusiv petrolul, totuși pe baza considerațiilor evidențiate mai sus, Tribunalul, fără a mai examina dacă în afară de extragerea petrolului și vânzarea lui, pârâta mai face și alte acte de comerț, găsește că ea e comerciantă și prin urmare această primă considerațiune pentru declararea în faliment fiind îndeplinită, iar pe de altă parte necontestându-se că datoriile s'au făcut tot în vederea mersului societății, ceace le atrage calitatea de comerciale, urmează a examina dacă pârâta se găsește în încetare de plăți.

Având în vedere că în combaterea acestei concluziuni de încetare a plăților, pârâta a depus două cambii de câte 6000 lei, prevăzute în referatul de proteste și a cerut un termen spre a face dovada că nu se găsește în încetare de plăți.

Că Tribunalul, față de această situație, găsește cererea întemeiată și urmează a amâna cauza la 30 Octombrie 1931, în scopul arătat.

Pentru aceste motive, redactate de d-l judecător supleant O. Sachelarie,

D i s p u n e :

Acordă termen pârâtei spre a face dovada că nu se află în încetare de plăți.

(ss) Al. Vasilescu, O. A. Sachelarie.

Grefier, (ss) Dimitriu.

NOTĂ. — A se vedea asupra acestei importante chestiuni lucrarea d-lui *Stelian Ionescu*, doctor în Drept, judecător de ședință la Trib. Ilfov, despre: „Conceptul de întreprindere în codul de comerț în vigoare și anteproiectul codului comercial publicat în numărul festiv din 4 Mai 1931 al acestei reviste, studiu care a fost apoi complectat de autor cu articolul „Condițiunea juridică a întreprinderilor miniere” publicat tot în această revistă No. 20, din 7 Iunie 1931, în notă la deciz. No. 4817 din 22 Mai 1929 a Curții de Apel din București s. IV, în cauză fiind societatea anonimă Aurifera.

Ambele studii sunt extrase într-o broșură de Editura „Curierul Judiciar”.

Soluțiunea adoptată de Tribunalul Ilfov s. I com. prin remarcabila hotărâre reprodușă mai sus, este contrară soluțiunei stabilită de jurisprudența Curții de Apel din București și în vederile doctrinei susținute de d-l Stelian Ionescu.

NOTA REDACTIEI.

TRIBUNALUL IAȘI, Secția II

Audiența dela 3 Aprilie 1931

Președenția d-lui Vladimir Gavrilescu, judecător

Florica Bădiliță cu Emil Diaconescu

Logodnă. Ruperea tratativelor. Răspundere. Acțiune în daune. Dacă partea poate fi obligată la daune independent de culpă.

Culpă. Cheltueli. Chestie de fapt. Proba cu martori. Admisibilitate.

Promisiunea de logodnă, în principiu, nu crează obligațiuni civile, tratativele se pot întrerupe la voia părților. Când însă desfacerea logodnei este provocată de o culpă a unei părți, care crează prejudiciu morale și materiale, se naște obligația de desdăunare către victimă.

Faptul bărbatului care a purtat logodnica cu vorba și cheltuelile făcute în vederea căsătoriei, pot fi dovedite cu martori.

Tribunalul,

Având în vedere susținerile părților consemnate în jurnalul din 12 Martie 1931 și lucrările dosarului;

Având în vedere că, reclamanta Florica Bădiliță, a chemat în judecată pe Emil Diaconescu, spre a se vedea obligat la plata sumei de 200.000 lei cu titlu de daune morale și materiale prin aceea că, în urma insistențelor acestuia s'a logodit, cu promisiunea formală de a o lua în căsătorie, viețuind și prezentând-o c atare față de părinți și rude până când pârâțul contractând o altă căsătorie, a părăsit-o intenționat de și'l îngrijise și ajutase, punând-o în imposibilitate de a se mai putea căsători, căutând să se debaraseze de ea chiar prin violență;

Că, pentru stabilirea faptelor reclamanta a cerut proba cu martori și acte spre a dovedi că a fost logodită cu pârâțul conviețuind 5—6 ani, fiind astfel prezentată în familie, promițându-i formal luarea în căsătorie, făcând-o să-și părăsească serviciul la C. F. R., scriindu-i însuși pârâțul cererea în acest scop către Direcție; Că, la administrarea acestor probe pârâțul s'a opus cerând respingerea lor ca neconcludente pentru motivele că logodna prin natura ei necreind nici o obligație, nu se poate pe cale indirectă a se ajunge la

daune, când direct nu se poate sili pe cineva să onoreze logodnica prin căsătorie; iar în cadrul dispozițiilor art. 998 C. civ. conviețuirea nu e generatoare de răspundere decât numai când e precedată de fapte ce pot fi calificate culpă de ex.: promisiune de căsătorie, abuz de autoritate etc.;

Că, deci, urmează a se examina dacă proba cerută este admisibilă, concludentă și utilă în cauză.

Având în vedere că, dacă logodna nu este un contract obligatoriu a cărui neexecutare să se transforme în daune căci prin aceasta s'ar aduce o atingere indirectă la libertatea căsătoriei, totuși ea are o existență licită și creiază în sarcina părților o obligație nu numai de conștiință dar și de responsabilitate pe bază de culpă delictuoasă ori de câte ori ruperea promisiunii are loc în împrejurări cari constituiesc o culpă din partea celui ce o provoacă și cauzează prejudiciu aceluși către care fusese făcută;

Că deci, ineficace ca convenție civilă obligatorie, promisiunea de căsătorie poate fi generatoare de răspundere potrivit dispozițiilor art. 998 și 999 C. civil, aplicabile ori de câte ori culpa uneia din părți cauzează un prejudiciu celorlalte și legăturile dela cauză la efect vor fi stabilite;

Că, cercetând dovada cerută în raport cu elementele responsabilității și anume cu primul dintre ele, acela al culpei aceasta își găsește ființa în ruperea nejustificată a promisiunii de căsătorie din simplul capriciu, ușurință sau lipsă de loialitate, ceea ce presupune bineînțeles în prealabil în mod general și proba acestei promisiuni, admirabil a se face prin martori întrucât e privită ca simplu fapt și nu ca un contract cu efecte obligatorii.

Că, de altfel, deși acțiunea în responsabilitate se întemeiază pe această promisiune totuși întrucât scopul acestei acțiuni este a despăgubi pe cel prejudiciat printr'un act nejustificat, lipsit de loialitate și nu neexecutarea promisiunii ca contract, răspunderea părții poate exista independent de orice promisiune, ceea ce face inutilă discuția pârâțului cu privire la distincțiunea între cazul când relațiunile dintre părți au fost determinate și precedate de promisiuni de căsătorie și acel când promisiunile au survenit ulterior, ceea ce reclamanta nici n'a susținut, caz în care dovada lor n'ar fi concludentă în stabilirea răspunderii în cadrul dispozițiilor art. 998 C. civil;

Că, aceiași dovadă cuprinde în ea și celălalt element al răspunderii, prejudiciul, prin aceea că se cere a se stabili dauna materială suferită prin părăsirea unei profesii, aceea de funcționară la calea ferată, în urma insistențelor pârâțului și în vederea căsătoriei, și prin greutatea contractării față cu împrejurările de fapt, a unei noi căsătorii, cum și dauna morală rezultată din noua sa situație în urma abandonării, de unde până atunci fusese tratată drept viitoare soție, astfel că proba cerută se găsește concludentă și sub aspectul prejudiciului;

Având în vedere că și legătura de cauzalitate, relația dela cauză la efect între culpă și prejudiciu rezultă din afirmațiunea reclamantei care pretinde că dauna materială și morală mai sus arătată i-a fost căsunată prin faptul pârâțului fără vre-un motiv;

Că, deci, față cu cele expuse; rezultă că faptele generatoare de răspundere din art. 998 C. civil, astfel cum au fost cerute sunt în sensul dispozițiilor acestui text, deci, admisibile în principiu, utile și concludente, urmează a fi admise ca atare;

Pentru aceste motive, admite, etc.

Președinte, **V. Gavrilescu**.

NOTA. — După **Planiol et Ripert**, ed. X, vol. I, No. 782, logodna este „l'engagement qui prenent deux personnes l'une envers l'autre de se marier plus tarde l'une avec l'autre”.

La originea dreptului roman, logodna era un act obligatoriu, premergător căsătoriei. Ambele fapte logodna și căsătoria — constituiau două acte distincte, primul angajament și consimțământul final afirmativ care unea viitorii soți.

În dreptul canonic, „sponsalia per verba de futuro”, adică simpla promisiune, nu crea obligația de căsătorie, cel care nu se conforma era numai excomunicat, în opoziție cu „sponsalia per verba de praesentis”, sau consimțământul solemn de unire; care constituia o adevărată căsătorie, regule care au fost legiferate la 1130 și 1159 de papi Inocențiu II și Alexandru III.

În dreptul actual logodna e un simplu angajament verbal, fără caracter obligatoriu, fără urmări, care se poate desface de ori care din părți.

Azi avem falimentul instituției juridice a logodnei, orice **promisiune** de căsătorie fiind **nulă**.

Obligația impusă nelimitat, sub forma unei reguli generale, la daune morale către cel care-și retrace promisiunea, mi se pare neserioasă.

Nu discut obligația la daune materiale, fiindcă acestea sunt admisibile conform art. 998 C. civ.

În materie de contract, nu se pot acorda daune morale (Laurent, vol. XVI, No. 281; Baudry-Lacantinerie et Barde, Obligations, vol. I, p. 276) ci numai o reparație integrală a daunei, adică în raport cu micșorarea unui patrimoniu.

În materie de delict însă, conform art. 999 C. civ., după gradul culpei, se pot acorda daune morale, reprezentând echivalentul suferinței pe care un fapt o imprimă unui om. (Philosophie de droit par Boistel, vol. I, p. 462 urm.; L'idée de peine privée par L. Huguency și La règle morale dans les obligations civiles par I. Ripert, No. 181).

Planiol, I, No. 789, este partizanul acordării daunelor morale (vezi și Saleilles, Théorie de l'obligation, p. 375, nota 2).

Logodnicul care se retrace fără motive serioase, expunând fata la hula publică, la clevetiri, etc..., poate fi obligat la despăgubiri morale, dar trebuie cercetat fiecare caz și analizat nu suferința logodnicei, ci faptul bărbatului... Ce a făcut acesta? Ce l'a determinat să rupă logodna?

Pot fi motive infinite care determină o retragere, ca, dinți falși, perucă, defecte fizice pe corp, oare care purtări ale trecutului, care pot justifica rupearea logodnei, fără posibilitate de a se acorda daune morale.

Când însă porți o domnișoară cu vorba după logodnă, te duci cu ea la teatru, baluri, faci vizite, dând-o timp îndelungat ca viitoare soție și apoi te retragi intemperativ, nemotivat, nejustificat, este cazul de a se acorda daune morale.

Când nu-i poți imputa logodnicei nimic serios, e neuman s'o lași la răspintia tuturor bârfelilor, smulgând-o din mijlocul idealurilor și făcând-o să cunoască, din frageda tinereță, toată cruzimea bărbatilor.

Asupra materiei, vezi jurisprudența instanțelor în **Pandectele Române**, caet 4-5 din 1928, 3. p. 81 și 84; **Dreptul** No. 17 din 1929 și No. 38 din 1927; **Jurisprudența Generală** No. 1 din 1928, sp. 35; **Pandectele Săptămânale** No. 19 din 1927 și **Monitorul Teleorman** No. 2-3 din 1924 cu studiul d-lui Virgil M. Gabrielescu.

Jurnalul tribunalului este redactat de unul din distincții și muncitorii magistrați, d-l **Wladimir Ga-**

vrilescu, care discută foarte juridic proba testimonială, perfect admisibilă în această materie, fiind vorba de **fapte simple**, nu **fapte juridice**.

Iași, 1 Iunie 1931.

TRAIAN R. SCRIBAN

O LĂMURIRE

În No. trecut am publicat un proiect de lege privind la bunul de familie, însoțit de avizul Consiliului Legislativ.

Ministerul de Justiție ne informează că proiectul publicat nu este decât un ante-proiect trimis pentru studiu Consiliului Legislativ.

D-l Ministru Hamangiu a alcătuit un proiect de lege pentru *apărarea gospodăriei țărănești*, proiect care se găsește tipărit în volumul de proiecte pregătite de Ministerul de Justiție, care va apare în foarte scurtă vreme. Până atunci deci orice discuție este prematură.

„Curierul Judiciar”

A apărut în Edit. „Curierul Judiciar”:

JUDECĂTORUL SINDIC: I. Atribuțiunile Judecătorului Sindic în Administrațiunea Falimentului. II. Noul Proiect de lege falimentară, administrația falimentului, despre curator, de *Petru N. Ionescu*, judecător sindic al tribunalului Brăila

Conține 80 pag. *Prețul lei 60.*

A apărut : în Editura *Curierului Judiciar* : **DREPT COMERCIAL COMPARAT**. vol. I, de **M. HACMAN**, Profesor de Drept comercial la Universitatea din Cernăuți.

Acest volum, format mare, având 840 pagini cuprinde: *Partea Generală. — Dreptul comerciantului fizic. — Dreptul obligațiilor comerciale.*

Prețul 500 lei

Sub presă vol. II. care va apare la 15 Oct. cor.

A apărut în Editura *Curierul Judiciar*: **LEGEA TIMBRULUI** și a impozitului pe acte și fapte juridice din 1 Mai 1927, cu toate modificările la zi, adnotată cu deciziile Comisiunii centrale, Jurisprudența română și streină la zi, precum și Comentarii de doctrină de *A. B. Plopul*, avocat. Volumul, format mare, conține 510 pag. *Prețul 300 lei.*

A apărut:

TRATATELE INTERNAȚIONALE ȘI ACTELE DE GUVERNĂMANT, de *Petru Alexandrescu*, Doctor în drept din Paris.

Prețul 25 Lei. Se găsește de vânzare la *Curierul Judiciar*.

Rugăm pe d-nii abonați din provincie a nu aștepta alte invitațiuni, cari sunt costisitoare, sau sosirea în localitate a încasatorilor, și a binevoi să trimită achitarea abonamentului prin mandat poștal, direct la Administrația „*Curierul Judiciar*”, București, Artei 5, notând pe cotorul mandatului, pentru abonamentul datorat, partida No...